

ИНИЦИЈАТИВА:

Успостављање државног фонда за осигурање и гаранцију извозних послова у име и за рачун државе и давање овлашћења Агенцији за осигурање и финансирање извоза Републике Србије да обавља те послове у име и за рачун Републике Србије

Пословање у области осигурања извоза

На тржишту осигурања, финансирања и гарантовања у Републици Србији постоје различити производи доступни извозницима (како микро, малим и средњим предузећима у даљем тексту (МСП) тако и већим предузећима. Међутим, у пракси не постоји могућност да се наплата потраживања као и финансирање и гарантовање извозних послова и пројеката осигура на средњи и дуги рок.

Овлашћење за послове осигурања и гарантовања уређено је Законом о Агенцији за осигурање и финансирање извоза (СЛ.Гласник РС бр. 61/2005 и 88/2010) у даљем тексту (АОФИ) којим се у члану 3. између осталог уређује да је делатност АОФИЈ-а и:

а) осигурање и реосигурање извозних послова и инвестиција у иностранству домаћих правних лица и предузетника од комерцијалних и некомерцијалних ризика, као и осигурање наплате потраживања извозника на домаћем тржишту највише до износа вредности извозног посла, и то самостално или у сарадњи са другим осигуравајућим друштвима, односно агенцијама;

б) осигурање припреме извоза домаћих правних лица и предузетника од некомерцијалних и комерцијалних ризика по закљученом уговору о извозу, самостално или у сарадњи са другим осигуравајућим друштвима, односно агенцијама;

ц) осигурање домаћих банака у вези са кредитима и гаранцијама по извозним пословима и инвестицијама у иностранству и закљученим кредитним линијама са страним банкама;

д) издавање гаранција и других јемстава по извозним пословима и инвестицијама у иностранству;

Сектор осигурања АОФИ осигурава послове који спадају у категорију описану под а) извозни послови и инвестиције у иностранству и то од неплаћања услед комерцијалних (ризик стечаја дужника и ризик продуженог неплаћања дуга) и некомерцијалних (политичких) ризика¹ али искључиво на кратак рок односно рок до 2 године а најчешће само до 180 дана.

¹ 1) неплаћања дуга у року од шест месеци од уговореног рока доспелости, ако је дужник држава, државна организација или лице за које гарантује држава, односно државна организација;

2) политичких догађаја у земљи дужника или ратног стања у држави чији је држављанин дужник са другом државом;

3) општег мораторијума плаћања, немогућности конверзије валуте земље дужника у конвертибилне валуте или забране трансфера, до истека тих забрана;

4) забране увоза робе или услуга од државе или државне организације као купца или корисника услуга;

5) једностраног раскида уговора од државе или државне организације као купца или корисника услуга, осим када је до једностраног раскида дошло услед повреде царинских или здравствених прописа државе увозника, односно државе корисника услуга;

6) заплене, оштећења, забране располагања или уништења робе, учињених од стране државе или њених институција, од часа преласка робе преко државне границе до прispећа иностраном дужнику и

7) елементарних непогода.

АОФИ је посао осигурања краткорочних извозних потраживања почео 2006. године по угледу на друге извозно кредитне агенције којима је то био први производ осигурања понуђен тржишту. Ова врста посла била је најмање захтевна у смислу капитала потребног за обављање овог посла, док са друге стране највећа тражња извозне привреде била је управо за овим производом. Већина извоза међународне привреде која је на нивоу развоја српске привреде управо захтева рокове плаћања до 180 дана пошто се углавном ради о извозу сировина, полупроизвода и сл., односно производа ниског степена прераде за које су у међународној трговини уобичајени рокови плаћања до 180 дана. АОФИ је у 2022. години имао одобрених скоро 800 милиона ЕУР кредитних лимита за преко 3000 купаца српских извозника, на основу којих је осигурано 1,5 милијарди ЕУР промета, а цео портфељ краткорочног осигурања реосигуран је код панела реосигураваача сачињеног од првокласних светских реосигураваача путем Lloyd's.²

У пословима са краткорочним осигурањем, од близу 100 клијената АОФИ осигурања 82% чине микро, мала и средња предузећа која у осигураном промету учествују са 18% промета, док 18% великих предузећа, АОФИ осигураника, учествују са 82% у укупном осигураном промету.

Поред осигурања краткорочних потраживања српских извозника, АОФИ издаје и гаранције српским извозницима и контрагаранције пословним банкама у вези са извозним пословима и инвестицијама у иностранству и то :

- за повраћај аванса
- за добро извршење посла
- за одржавање у гарантном року
- за учешће на тендерима

Међутим, АОФИ-ев портфељ издатих и тренутно активних гаранција је 19 у укупном износу од око 14 милиона евра, зато што је овај портфељ веома ограничен.

АОФИ у пракси не може да осигурава послове са роком дужим од 2 године, као ни послове описане под (б) и (ц), а има и тешкоће са обезбеђивањем гаранција послови под (д) издавање гаранција и других јемстава по извозним пословима и инвестицијама у иностранству, пошто за све ове послове нема потребну кредитну способност на међународном тржишту. С једне стране, држава не одговара за обавезе АОФИ осим за обавезе АОФИ по основу осигурања извоза од некомерцијалних ризика³ до износа који се утврђује законом којим се уређује годишњи буџет Републике⁴ (АОФИ је независна

Под некомерцијалним ризицима сматрају се и догађаји услед којих је настала штета домаћим лицима у вези са имовином инвестираном у сопствено привредно друштво, мешовито привредно друштво или пословне јединице у иностранству, и то:

- 1) национализација, експропријација или друге мере државе које се могу изједначити са национализацијом или експропријацијом;
- 2) немогућност располагања имовином у трајању од најмање 12 месеци због других мера предузетих од државе у којој је извршено инвестирање;
- 3) уништење или оштећење имовине услед догађаја у рату који води држава у којој је извршено инвестирање имовине, односно политичких догађаја у тој држави.

² Осигуравају се сва краткорочна извозна потраживања на отворени рачун према купцима за које је извозник добио кредитни лимит од АОФИ, а која нису покривена другим средствима обезбеђења (гаранције, акредитиви, аванс и сл.). С обиром да су рокови краћи од годину, па и од 180 дана, покрива се вредност извоза до 2 пута већа од укупне суме одобрених кредитних лимита. Дозвољено је и осигуравање домаћих послова истих клијената/извозника, али њих АОФИ одобрава појединачно.

³ Немаркетабилних (неутрживих) по савременој терминологији.

⁴ Члан 6, став 2. Закона о АОФИ који никад није примењиван.

агенција успостављена специјалним законом), а с друге стране и сам његов капитал који стиче својим пословањем врло је ограничен. АОФИ-ев капитал је око 70 милиона евра док је капитал нпр. Словачке EXIM банке, извозно кредитне агенције 228 милиона евра. У случају гаранција, поред ових разлога, главни проблем је чињеница што АОФИ нема SWIFT број, којег у Србији имају само пословне банке. Стога, АОФИ гаранција је најчешће непрепозната у SWIFT систему пословних банака које најчешће финансирају пројекте за које је српским предузећима потребна гаранција. АОФИ ипак успева понекад да превазиђе ову тешкоћу, на основу дугорочних пословних веза. Међутим, то није системско решење па многи послови због овог недостатка не могу да се добију.

1. Потребе привреде и уобичајена пракса

Оваква ограничења у пословању АОФИ проблем су за многе српске извознике, а нарочито за МСП. Већа предузећа најчешће имају пословних/власничких веза, или ресурса, који повећавају вероватноћу да ће се уз напор изборити за другачије изворе осигурања или гаранција. Српска МСП немају такве могућност док њихову конкуренцију не буде подржавала држава.

Наспротив Србији, све државе чланице ЕУ имају уређен систем подршке националном извозу, у складу са ОЕЦД Споразумом о државно подржаним извозним кредитима⁵ (у даљем тексту „ОЕЦД споразум“), који је инкорпориран у ЕУ легислативу. Према том систему, у државама чланицама ЕУ и ОЕЦД, послове осигурања на рокове дуже од 2 године, као и осигурање послова припреме извоза, домаћих банака по закљученим кредитним линијама са страним банкама за извоз/инвестиције, као и издавања и осигуравања гаранција, обављају извозно кредитне агенције у име и за рачун државе. У ЕУ оне представљају дозвољену меру државне помоћи. Нарочито је важно нагласити да је од 2009. године дозвољена државна помоћ и државно осигуравање краткорочних послова за МСП клијенте чији је укупан извозни обрт мањи од 2 милиона евра.

Будући да је код продаје (не само капиталних добара) могућност одобравања што дужих рокова плаћања страним купцима битан елемент који утиче на конкурентност, недостатак наведене подршке државе утиче да српски извоз буде мање конкурентан од иностране конкуренције, чак и у случајевима када је производ једнако квалитетан и/или ценовно повољнији.

Већина српских предузећа није довољно финансијски моћна да би одобравала својим иностраним купцима рокове плаћања дуже од 1 године, док је њихова конкуренција, користећи институционалну/државну подршку (у складу са ОЕЦД споразумом) у стању да понуди рокове плаћања и до 5-7 година код трговине капиталним добрима и извођењу инвестиционих пројеката у иностранству.

Број МСП за чије се производе очекују рокови отплате дужи од 2 године није велики, али то су извозници са највећим потенцијалом за допринос развоју Србије. Реч је о довољно скупим или трајним/капиталним добрима за које се такви рокови отплате очекују. Пробијање на инострано тржиште за свако МСП велики је изазов – и успех. Неопходно је превазилажење низа препрека, од проналажење тржишта до задовољавања захтевних стандарда. Нарочито је тешко „победити“ и отети тржиште већ

⁵ OECD Arrangement on officially supported export credits, July 2021, прва верзија ступила на снагу 1978. године

успостављеним снабдевачим. Свака оваква препрека може да буде она препрека која на крају осујети посао и због којег МСП неће ни постати извозник капиталних добара.

На основу сведочења српских извозника, крајњи купци спремни су да плате конкуренцији и до 30% скупље производ само зато што иностранна конкуренција нуди могућност продаје на кредит од 5-7 година, а који инострани купац отплаћује по истеку грејс периода (такође одређеног у складу са ОЕЦД споразумом). Поред наведеног познати су и бројни случајеви где српски извозници не могу да обезбеде захтеване гаранције за учешће на пројектима у иностранству те због тога не добијају послове, иако су квалитетом и референцама најмање добри као и иностранна конкуренција.

Подршком државе извозна привреда добила би прилику да буде конкурентнија из најмање 3 разлога:

1) Могућност да се роба/производ понуди страном купцу са дужим роковима плаћања (3 до 5 година)

2) Постојање сигурности наплате потраживања чиме извозна предузећа и/или пословне банке које их финансирају остају ликвидни чак и ако страни купац (дужник) не плати своју обавезу јер би АОФИ у име и за рачун Републике Србије надокнадио штету извознику и/или пословној банци.

3) Олакшан приступ изворима финансирања јер би финансирање извозних послова било обезбеђено првокласним средством обезбеђења (по Одлуци Народне банке Србије о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки), полисом осигурања у име и за рачун Републике Србије. На овај начин пословним банкама био би умањен трошак обавезе издвајања обавезних резерви за пласмане који се обезбеђују тим средством обезбеђења што би створило могућност смањења каматне стопе за те пласмане, и што је важније од тога, учинило да банкарски сектор у Републици Србији постане заинтересованији да подржи послове и инвестиције у иностранству.

Заједнички наступ АОФИ (који осигурава и гарантује) и српских пословних банака (које финансирају пројекте које АОФИ осигурава и за које гарантује) био би одличан пример јавно-приватног партнерства од којег би бенефите уживала целокупна извозна привреда, и то би већ и на кратки рок српски извоз учинило конкурентнијим, а пословно окружење у Републици Србији повољнијим за пословање свих пословних субјеката оријентисаних на извоз, било да се ради о малим, средњих или великим предузећима.

2. Иницијатива

Имајући у виду све наведено, покрећемо иницијативу да се размотри давање овлашћења да АОФИ обавља послове осигурања и гарантовања у име и за рачун Републике Србије. При томе, напомињемо да приликом разматрања треба узети у обзир и чињеницу да би уколико се иста прихвати за овај посао требало обезбедити средства на наменском буџетском рачуну из којих би се вршила исплата накнаде штете по осигураним случајевима у пословима осигурања и гарантовања у име и за рачун Републике Србије, с тим што би на тај рачун долазили и приливи по основу премије осигурања, гаранцијских провизија и регреса по предметном послу.

Упоредна анализа савремене праксе у свету указује да извозно кредитне агенције попут АОФИ обављају послове осигурања и гарантовања у име и за рачун државе, а на основу резерви сигурности утврђених годишњим буџетом државе. Имајући у виду овакву врсту односа, ти послови се називају пословима у име и за рачун државе и

дозвољени су ОЕЦД и ЕУ регулативом у смислу дозвољених мера државне помоћи у оквиру права конкуренције.

Оперативно техничке претпоставке:

а) Успоставити адекватно нормативно решење којим Влада Републике Србије овлашћује АОФИ да послове осигурања од немаркетабилних (неутрживих)⁶ ризика обавља у име и за рачун Републике Србије;

б) Основати осигуравајући/гарантни фонд за послове осигурања у име и за рачун државе од немаркетабилних ризика, на посебном (издвојеном) буџетском рачуну. Пројекција указује да би 5 милиона ЕУР било⁷ довољно за почетак активности, али међународно искуство указује да би са 15 милиона ЕУР Србија могла на одговарајући начин да испрати раст извоза који може да се очекује за могућност српског привредог развоја;

а) Административно и рачуноводствено послови осигурања у име и за рачун државе би се у АОФИ водили одвојено од послова осигурања и гарантовања које АОФИ обавља за свој рачун.

б) АОФИ стручно технички капацитет

АОФИ поседује кадровски, стручни и технички капацитет за обављање ових послова. Услови осигурања, као и тарифник постоје, а запослени имају стручна знања да ове послове обављају.

ц) Даље, ради реализације тих послова потребно је да се утврде правила и критеријуми за послове осигурања и гарантовања у име и за рачун државе кроз програме за сваки од могућих производа који се осигуравају/гарантовања у име и за рачун државе. По искуству других извозно кредитних агенција, ти послови би могли бити:

1. Осигурање кредита домаће или стране банке купцу извезеног производа – дуги рок

Осигурањем кредита купцу омогућава се пословној банци осигурање повраћаја кредита (главнице и камате) од комерцијалних⁸ и политичких ризика⁹. Кредит се одобрава директно страном купцу у сврху финансирања извозног уговора, на начин да се исплата из кредита обавља директно на рачун извозника, а кредит отплаћује страни купац или његова банка у иностранству. Највећа висина покрића осигурања кредита страном купцу је до 95% и зависи од ОЕЦД тарифника и ризика државе купца (шема у прилогу).

⁶ Немаркетабилни (неутрживи) ризици – сви ризици рочности преко 2 године и у земљама које нису чланице ЕУ или ОЕЦД. Другим речима, сви ризици које приватно тржиште осигурања не жели да прихвати те је по ЕУ регулативи дозвољено државама да их покрију.

⁷ Да би се израчунао осигуравајуће гарантни потенцијал користи се мултипликатор који се множи са износом на буџетском рачуну. Вредност мултипликатора се креће од 10 до 40. Уколико би се у овом случају користио најконзервативнији мултипликатор 10, осигуравајуће-гарантни потенцијал би био 150 милиона ЕУР што значи да би кроз ову шему дозвољене државне помоћи могао да буде осигуран/гарантован српски извоз у истој вредности годишње.

⁸ Комерцијални ризици: стечај купца и продужено неплаћање дуга

⁹ Политички ризици: а) неплаћање дуга у року од шест месеци, ако је дужник држава, државна организација или лице за које гарантује држава, б) политички догађаји у земљи дужника или ратно стање у држави чији је држављанин дужник, ц) општи мораторијум плаћања, немогућност конверзије валуте земље дужника у конвертибилне валуте или забрана трансфера, до истека тих забрана, д) забрана увоза робе или услуга од државе или државне организације као купца или корисника услуга, е) заплена, оштећења, забране располагања или уништења робе, учињених од стране државе или њених институција, од часа преласка робе преко државне границе до приспећа иностраном дужнику, ф) национализација, експропријација

2. Краткорочног осигурања ризика купаца српских микро, малих и средњих предузећа чији годишњи извозни промет не прелази 2 милиона ЕУР

Производ идентичан постојећем АОФИ производу осигурања краткорочних извозних потраживања с том разликом да не би био реосигуран на приватном тржишту реосигурања преко Lloyd's већ би био рађен у име и за рачун државе (шема у прилогу).

3. Осигурање кредита за припрему извоза

Овај производ био би првенствено намењен извозницима капиталних добара који су суочени са недостатком обртног капитала за припрему извоза у ситуацији када кредиторима не могу понудити уобичајене инструменте обезбеђења кредита. Уколико извозник не буде враћао кредит, из разлога неплаћања купца или његове инсолвентности, АОФИ банци која извознику одобрава кредит за припрему извоза исплаћује одштету (шема у прилогу).

4. Осигурање штета током производње

Ову полису могуће је уговорити када се производи роба по специјалној наруџбини и роба коју је немогуће продати другом купцу. Полисом је могуће заштитити извозника од раскида уговора од стране купца, односно ризика немогућности извршења уговора. Одштета се извознику исплаћује у висини стварних трошкова насталих у процесу производње одређене робе, умањених за постотак уговореног удела извозника у потенцијалној штети (шема у прилогу).

5. Осигурање кредита добављача

Овај производ користи се када извозник одобрава одложено плаћање купцу у иностранству при чему се извознику осигурава наплата испоручених роба и услуга од политичких и комерцијалних ризика, а на основу закљученог комерцијалног уговора. Додатна корист полисе осигурања је винкулација (преношење права потраживања) на пословну банку као осигурање кредита којим банка финансира извозни посао. Највећа висина покрића осигурања је до 90%, а зависи првенствено од ризика државе извоза (шема у прилогу).

6. Издавања и осигуравање различитих врста извозних гаранција¹⁰ и контрагаранција пословним банкама које прате српске извознике

АОФИ као агент државе би могао да издаје све врсте гаранција у вези са извозним пословима или инвестицијама у иностранству, али и да се појави као контрагарантор банкама кроз програм осигурања чинидбених гаранција издатих ради закључења или извршења извозних уговора. Овај програм би пословним банкама пружио могућност осигурања ризика плаћања по гаранцији услед неоснованог позива од стране корисника гаранције упркос уредном извршавању извозникових обавеза, услед политичког ризика који је спречио уредно извршење обавеза и услед основаног позива на плаћање због неизвршења извозникових обавеза по извозном уговору (шема у прилогу).

¹⁰ за добро извршење посла, за повраћај аванса, за одржавање у гарантном року итд.

**Предлог нормативних решења ради давање овлашћења Агенцији
за осигурње и финансирање извоза Републике Србије да обавља
послове у име и за рачун Републике Србије и успостављање
државног Фонда за осигурање и
гаранцију извозних послова**

Ради подстицања и унапређења извоза и развоја економских односа са иностранством основана је Агенција за осигурње и финансирање извоза Републике Србије. (СЛ.Гласник РС бр. 61/2005 и 88/2010) у даљем тексту: (АОФИ)

АОФИ послује у своје име и за свој рачун, у своје име и за рачун других лица као и у име и за рачун других лица. Делатност АОФИ-а је уређена Законом.

Из покренуте Иницијативе проистиче да у пракси АОФИ, при постојећим нормативним решењима као и ограниченим буџетом, не може да функционише да би у довољној мери обезбедила конкурентност на међународном тржишту као и да успостави систем подршке националном извозу.

Насупрот Србији, све државе чланице ЕУ имају уређен систем подршке националном извозу кроз низ мера које обезбеђује држава.

Како би се решења која су предложена у Иницијативи а која се односе на осигурање и гаранцију извозних послова и формирање Гарантног фонда имплементирала у нормативни оквир, правно је могуће предложити више решења:

**1) Допуна Закона о Агенцији за осигурње и финансирање извоза Републике
Србије (СЛ.Гласник РС бр. 61/2005 и 88/2010)**

Ако би било потребно да се поједине одредбе Закона мењају поред оних које се допуњују онда би се предложило доношење Измена и допуна наведеног Закона.

Допуном Закона дефинисали би се принципи и послови за које би се овластио **АОФИ да их ради у име и за рачун Републике Србије** као нека врста њеног агента. То се пре свега односи на обављање послова осигурања и гарантовања. Нова Законска решења омогућила би:

- да се роба/производ понуди страном купцу са дужим роковима плаћања евентуално од 3 до 5 година;

- сигурност наплате потраживања јер би АОФИ у име и за рачун Републике Србије надокнадио штету извознику и/или пословној банци;

- финансирање извозних послова било би обезбеђено првокласним средством обезбеђења односно полисом осигурања у име и за рачун Републике Србије.

Како би АОФИ обављао послове осигурања од немаркетабилних (неутржививих) ризика у име и за рачун Републике Србије допунио би се члан који се односи на делатност АОФИ-ја или би се формулисао нови члан којим би уредили послови које ради у име и за рачун Републике Србије. Ови послови односили би се између осталог и на:

1. осигурање кредита домаће или стране банке купцу извезеног производа којим би се дао дужи рок за повраћај средстава;

2. краткорочно осигурања ризика купаца српских микро, малих и средњих предузећа чији годишњи извозни промет не прелази 2 милиона ЕУР

3. Осигурање кредита за припрему извоза;

4. Осигурање штета током производње;
5. Осигурање кредита добављача;
6. Издавања и осигуравање различитих врста извозних гаранција и контрагаранција пословним банкама које прате српске извознике.

Законом би се ближе разрадило свако од предложених решења.

Такође би кроз допуне Закона, у име и за рачун Републике Србије, требало основати **Гарантни фонд** за послове осигурања од немаркетабилних ризика. Средства овог фонда обезбедила би се у буџету Републике Србије и износила би 5 мил. Еура. Овај износ био би довољан за почетак активности, али међународно искуство указује да би са 15 милиона ЕУР Србија могла да достигне одговарајући раст извоза који се очекује у циљу привредог развоја Републике Србије.

Средства Гарантно фонда држала би се на посебном (издвојеном) рачуну Републике Србије.

Фонд нема својство правног лица и њега организује и њиме управља АОФИ.

Може се предвидети и чланство у Фонду као обавезно за инвеститоре и кредитне институције са којима се послује са обавезом плаћања одређеног износа на име чланства.

Ако се формира Гарантни фонд онда је неопходно да се у том смислу изврши допуна у Закону о буџету за 2023 године (СЛ. Гласник РС бр.138/2022). Такође ће бити потребно да се у преамбули за доношење измена и допуне Закона, поред одредбе, одговарајуће одредбе Устава унесе и одговарајући члан Закона о буџету.

Поред наведеног Законом би се уредило и низ других послова и активности које су неопходне да би АОФИ несметано обављао финансирање послова и пројеката као и осигурање наплате потраживања и давање гаранција на извозне послове и пројекте у име и за рачун Републике Србије а све на дужи и средњи рок. Дужина наведених рокова такође би била утврђена Законом РС.

Требало би размотрити и могућност допуна Закона не само за послове које АОФИ ради у име и за рачун Републике Србије већ и када се ради и о пословима које обавља у своје име и за свој рачун, у своје име и за рачун других лица, као и у име и за рачун других лица.

Ова иницијатива је показала да има низ недостатака у Закону који онемогућују и извознике и АОФИ у обављању послова из своје делатности, на пример кратки рокови наплате потраживања као и потешкоће у финансирању и гарантовању извозних послова, недовољан износ средстава којима АОФИ располаже и која му служе за пословање, не може да осигурава послове са роком дужим од 2 године и још низ недостатака чијим би се отклањањем омогућило да АОФИ ефикасније искористи своје потенцијале како би се домаћа привреда боље позиционирала на глобалним тржиштима.

Законом треба предвидети и доношење подзаконских аката (уредба). Овом Уредбом ближе би се разрадили новоунети чланови Закона што би омогућило његову лакшу и ефикаснију примену.

Такође треба указати да поступак доношења закона није краткотрајан процес. Он изискује дужи временски период за доношење. Тај поступак састоји се од више фаза од Министарства, Владе, скупштинских одбора расправљање о амандманима и на крају Народна скупштина која закон расправља три пута (у начелу у појединостима и на крају посебан дан за гласање) тако да његово доношење може да траје више месеци.

2) Уредба о подстицају финансирања, осигурања и гарантовања извоза и оснивање Гарантног фонда Републике Србије

Како је напред наведено АОФИ би поред постојећих послова које обавља у складу са Законом о АОФИ-ју добио и нове послове односно делатност које би обављао у име и за рачун Републике Србије.

Пошто се ради о потпуно новој делатности односно новим пословима АОФИ-ја без Измене и допуне Закона правно не би било могуће да се ти послови уреде подзаконским актом донетим на основу постојећег Закона као што је Уредба или неки други акт којим се ближе разрађују одредбе закона које морају бити у складу са њим. Садашњи Закон не садржи такве одредбе које би омогућиле обављање послова у име и за рачун Републике Србије нити има овлашћење за доношење подзаконског акта.

Међутим, без да се предложи допуна Закона или измена и допуна Закона, што би правно било најцелисходније решење, осим дужег временског периода који је потребан за његово доношење, могуће је предложеној Иницијативи имплементирати у Уредбу Владе.

Уредба би била целисходно решење под условом да се стручне службе Владе сагласе са доношењем Уредбе с обзиром да Иницијатива предлаже решења која су по садржини више предмет законског уређења. У пракси је Влада донела велики број уредби чији правни основ за доношење није био закон већ Уредба чији је основ за доношење Закон о влади.

Правни основ за доношење Уредбе садржан је у члану 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон), а с обзиром да се предлаже и оснивање Гарантног Фонда, основ би био и члан 7. Закона о буџету за 2023 год. (Сл. Гласник РС бр.138/2022).

Овом Уредбом, унапредио би се постојећи потенцијал и омогућило би се стварање повољнијих услова за подстицај финансирања, осигурања и гарантовања извоза које би у име и за рачун Републике Србије обављао АОФИ, као и оснивање Гарантног фонда Републике Србије.

На овај начин раздвојили би се послови које АОФИ ради у име и за Рачун Републике Србије који би били уређени Уредбом док би Закон уређивао послове које АОФИ ради у своје име и за рачун других лица као и у име и за рачун других лица.

Тако би Уредбом било уређено да АОФИ као основну делатност обавља послове осигурања од немаркетабилних ризика (неутржививих) тј. о подстицају финансирања, осигурања и гарантовања извоза у име и за рачун Републике Србије као друге активности неопходне за обављање основне делатности.

На тај начин би се одвојило пословање АОФИ-ја када послује у своје име и за свој рачун, у своје име и за рачун других лица као и у име и за рачун других лица од послова које обавља у име и за рачун Републике Србије.

Поред наведеног рок за доношење уредбе је много краћи од рока који је потребан да се донесе закон.

3) ОЕЦД аранжман о званично подржаним извозним кредитима

Још једна од правних могућности је приступање ОЕЦД Споразуму о државно подржаним извозним кредитима (у даљем тексту „ОЕЦД споразум“), који је инкорпориран у ЕУ легислативу.

Овај Споразум донет је у јулу 2021., прва верзија ступила је на снагу 1978. године. Према одредбама Споразума у државама чланицама ЕУ и ОЕЦД, послове осигурања на рокове дуже од 2 године, као и осигурање послова припреме извоза домаћих банака по закљученим кредитним линијама са страним банкама за извоз/инвестиције, као и издавања и осигуравања гаранција, обављају извозно кредитне агенције у име и за рачун државе као мера државне помоћи у оквиру права конкуренције.

Овим Споразумом су детаљно разрађени сви услови финансирања извозних кредита од генералних до локалних, максимални износ помоћи, камате, премије, дужина трајања отплате кредита, дужина трајања кредита, осигурање, гаранције, услови и начин повраћаја средстава и низ других услова.

Ако се процени да би ова варијанта била целисходна за Републику Србију онда треба покренути иницијативу за приступање овом споразуму. Предлог закона о потврђивању међународног уговора подноси се Народној Скупштини. Предлог мора да садржи и текст међународног уговора чије се потврђивање предлаже, са преводом на српски језик.

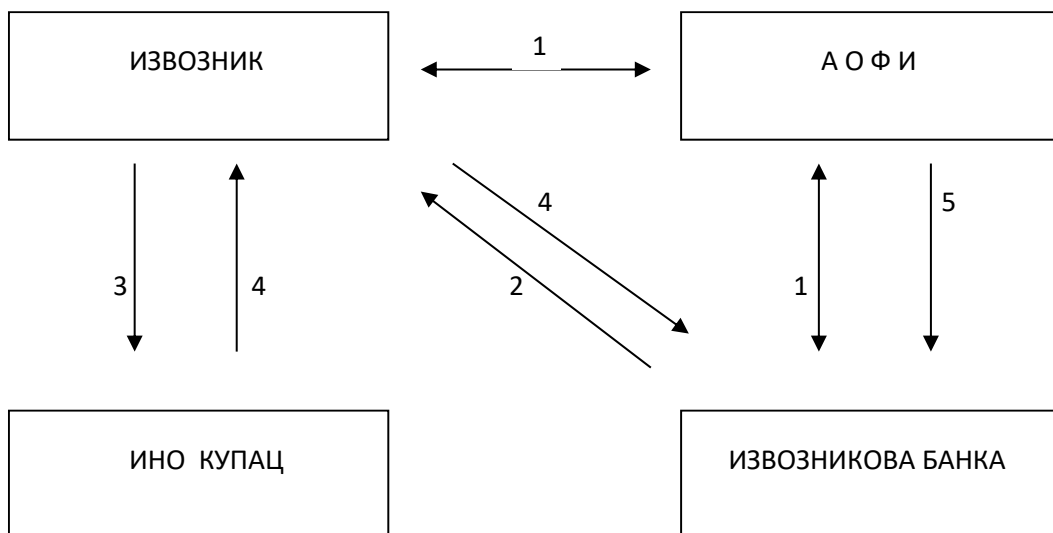
Иначе, поступак за доношење закона о потврђивању међународног уговора (споразума) је истоветан поступку за доношење закона, с тим што се о предлогу тог закона води јединствен претрес.

ПРИЛОГ:

ОСИГУРАЊЕ КРЕДИТА ЗА ПРИПРЕМУ ИЗВОЗА

Циљну групу за овај програм осигурања чине извозници који су суочени са недостатком обртног капитала за припрему извоза у ситуацији када кредиторима не могу понудити уобичајене инструменте обезбеђења кредита.

Овај производ би првенствено био намењен извозницима капиталних добара.

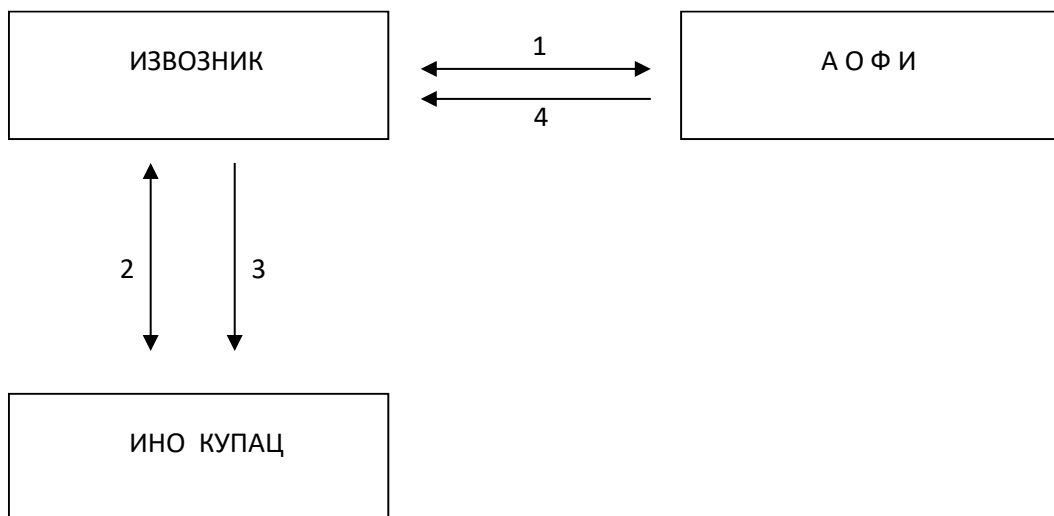
1. АОФИ, банка и извозник закључују уговор о осигурању
2. Банка извознику одобрава кредит за припрему извоза
3. Извозник извози произведену робу ино купцу
4. Ино купац плаћа извознику, а из тих прилива извозник враћа кредит
5. Ако извозник не буде враћао кредит, из разлога неплаћања купца или његове инсолвентности, АОФИ банци исплаћује одштету

ОСИГУРАЊЕ ШТЕТА ТОКОМ ПРОИЗВОДЊЕ

У оквиру осигурања наплате извозног уговора могуће је заштитити извозника од раскида уговора од стране купца, односно ризика немогућности извршења уговора.

Полису осигурања штета током производње могуће је уговорити када се производи роба по специјаној наруџби и роба коју је немогуће продати другом купцу. Полисом се осигурава немогућност извршења комерцијалног уговора због раскида уговора од стране купца или настанка политичког ризика који онемогућава извршење уговора, као што је увођење санкција на извоз у земљу купца.

Одштета се извознику исплаћује у висини стварних трошкова насталих у процесу производње одређене робе, умањених за постотак самопридржаја односно уговореног удела извозника у потенцијалној штети.

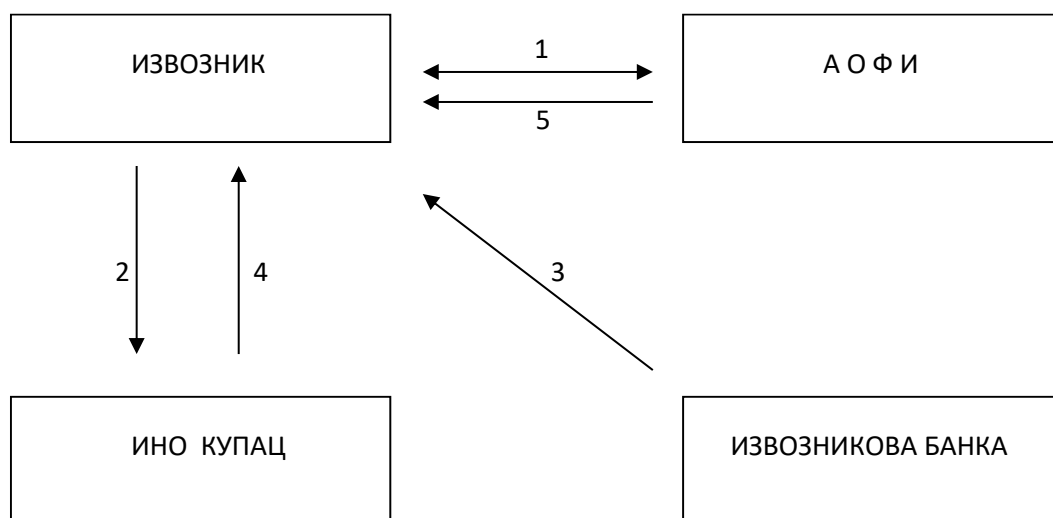
1. Извозник са АОФИ закључује уговор о осигурању и плаћа премију
2. Извозник са ино купцем закључује уговор о продаји роба и услуга
3. Извозник испоручује произведену робу ино купцу
4. Ако ино купац раскине уговор или извозник није у могућности да изврши уговорне обавезе, АОФИ извознику исплаћује одштету

ОСИГУРАЊЕ КРЕДИТА ДОБАВЉАЧА

Осигурањем кредита добављачу, у ситуацијама када извозник одобрава одложено плаћање купцу у иностранству, извознику се осигурава наплата испоручених роба и услуга од политичких и комерцијалних ризика, а на основу закљученог комерцијалног уговора.

Додатна корист полисе осигурања је винкулација на пословну банку као осигурање кредита којим банка финансира извозни посао.

Највећа висина покрића осигурања је до 90%, а зависи првенствено од ризика државе извоза.

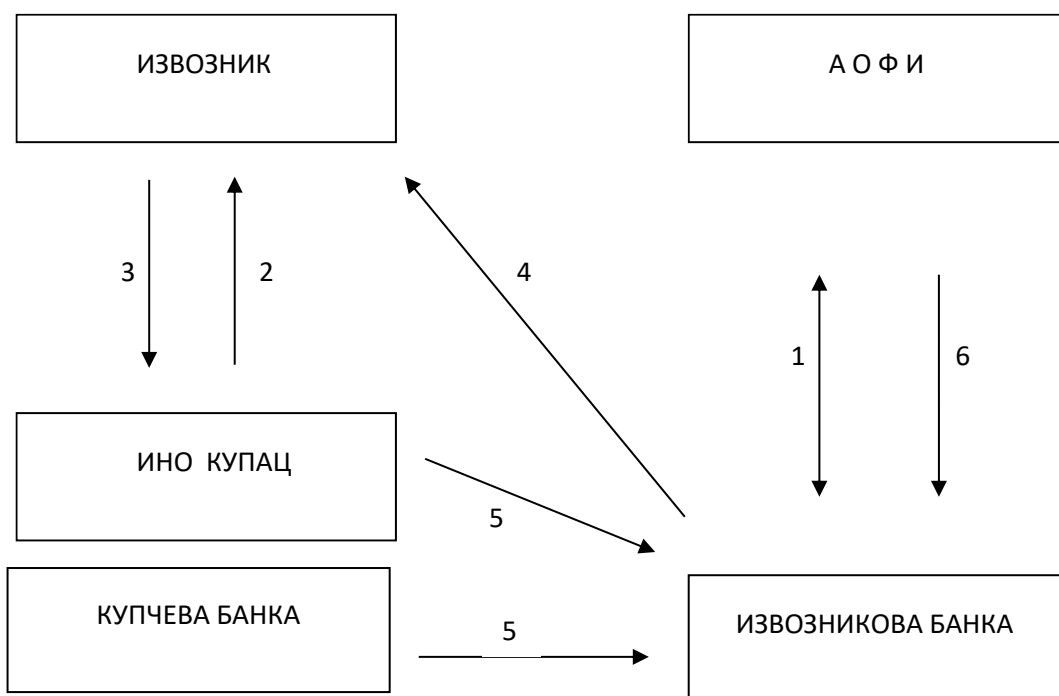

1. Извозник закључује уговор о осигурању са АОФИ и плаћа премију осигурања
2. Извозник испоручује купцу робу или обавља услуге
3. Извозникова банка одобрава извознику кредит а полиса осигурања се користи као инструмент осигурања
4. Ино купац плаћа робу чиме се затвара обавеза по кредиту код банке
5. Ако ино купац не плати робу, АОФИ исплаћује одштету извознику или банци уколико је полиса винкулирана у корист банке

ОСИГУРАЊЕ КРЕДИТА КУПЦУ ИЛИ БАНЦИ КУПЦА

Осигурањем кредита купцу или банци купца омогућава се пословној банци осигурање повраћаја кредита (главнице и камате) од комерцијаних и политичких ризика. Кредит се одобрава директно страном купцу или његовој банци у сврху финансирања извозног уговора, на начин да се исплата из кредита обавља директно на рачун извозника, а кредит отплаћује купац или његова банка у иностранству.

Највећа висина покрића осигурања кредита је до 95% и зависи од ризика државе купца.

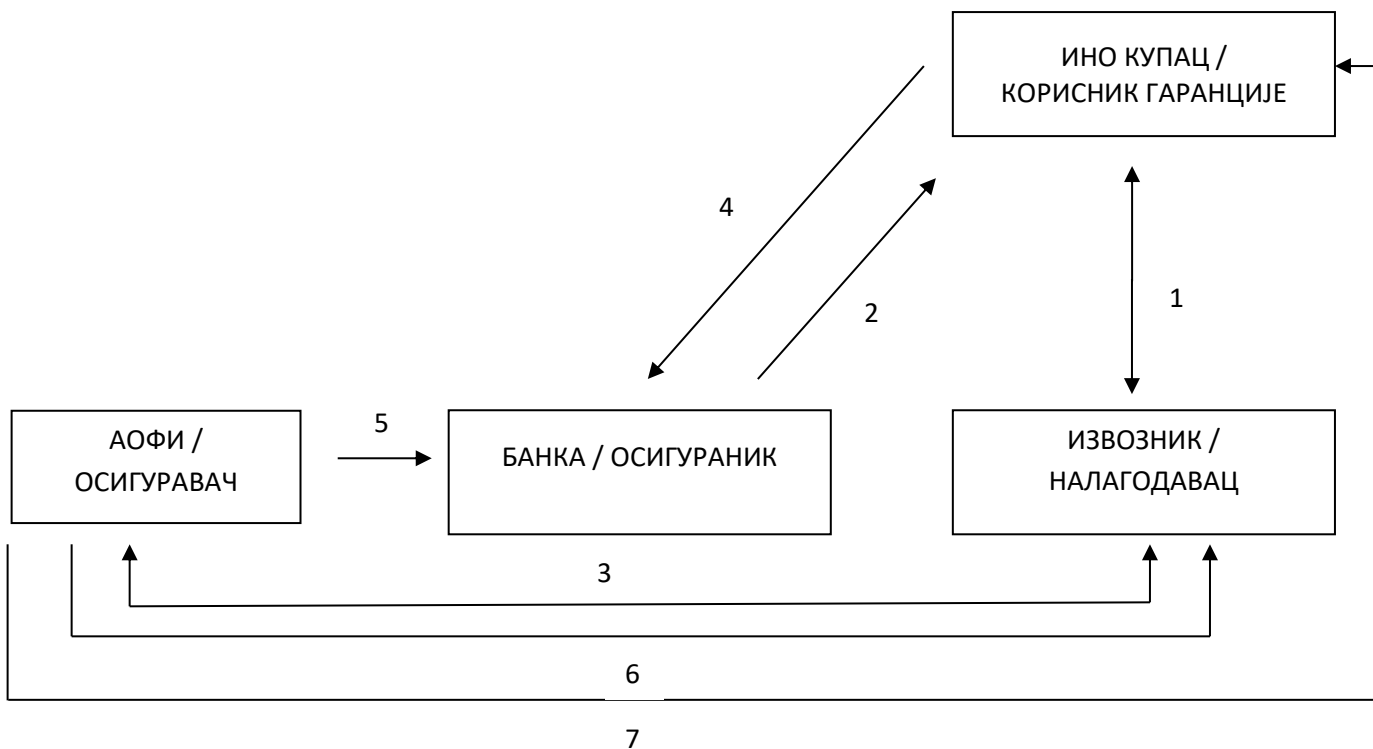
1. Закључење уговора о осигурању и плаћање премије
2. Плаћање аванса на основу Извозног уговора
3. Испорука робе или обављање услуга
4. Исплата средстава кредита
5. Отплата кредита
6. Исплата одштете ако ино купац или његова банка не испуне обавезе

ОСГУРАЊЕ ЧИНИДБЕНИХ БАНКАРСКИХ ГАРАНЦИЈА

Извозници се често сусрећу са потребом издавања гаранција првокласних банака у корист својих купаца у иностранству као условом за закључење извозних уговора или обезбеђивања извршења својих уговорних обавеза. На тај начин излажу се ризику позива за плаћање по гаранцији независно од извршења својих уговорних обавеза. Такође, изложени су и разним политичким ризицима који их могу спречити у извршењу уговора на начин да проузрокују наплату по гаранцијама.

С друге стране, често су у ситуацији да не могу закључивати нове извозне уговоре будући да су им лимити задужења код банака ограничени вредношћу инструмената обезбеђења, те самим тим не испуњавају услове за додатна задужења или издавање гаранција.

Програм осигурања чинидбених гаранција издатих ради закључења или извршења извозних уговора пружа банкама могућност осигурања ризика плаћања по гаранцији услед неоснованог позива од стране корисника гаранције упркос уредном извршењу извозникових обавеза, услед политичког ризика који је спречио уредно извршење обавеза извозника и услед основаног позива на плаћање због неизвршења извозникових обавеза по извозном уговору.

1. Извозник закључује извозни уговор са купцем
2. Банка по налогу извозника издаје гаранцију у корист купца
3. Банка и извозник са АОФИ закључују уговор о осигурању
4. Купац се наплаћује по гаранцији
5. АОФИ банци исплаћује одштету у року од највише 120 дана
6. У случају ризика основаног позива, АОФИ се регресно наплаћује од извозника
7. У случају ризика неоснованог позива АОФИ се регресно наплаћује од купца или трећих особа